

سوالات متداول

۱- مبانی تهیه گزارش بدهی و مطالبات دولت چیست؟

در راستای انجام تکالیف قانونی مندرج در بند (الف) ماده (۱) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۴ و ماده (۳) آیین نامه اجرایی آن موضوع تصویب نامه شماره ۶۱۲۴۰/ت/۵۲۲۳۰ مورخ ۱۳۹۴/۵/۱۷ هیات محترم وزیران، گزارش بدهی ها و مطالبات دولت و شرکت های دولتی در مقاطع مربوط، بر اساس ترتیبات مقرر در قانون مذکور (به تفکیک اشخاص) و بخشنامه های صادره وزارت متبوع تهیه و قبل از اتمام مهلت قانونی آن به مراجع ذیربط ارایه می گردد.

۲- گزارش سه ماهه / فصلی بدهی و مطالبات دولت چگونه تهیه و تنظیم می شود؟

با عنایت به تکالیف مقرر در بند (ب) ماده (۱) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور و آیین نامه اجرایی آن و براساس اطلاعات واصله و ثبت شده در سامانه مدیریت اطلاعات بدهی ها و مطالبات دولت (سماد)، گزارش جامع بدهی ها و مطالبات دولت و شرکت های دولتی در مقاطع سه ماهه / فصلی بر اساس ترتیبات مقرر در قانون مذکور (به تفکیک اشخاص) و بخشنامه های صادره وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و تنظیم می شود و برای رییس جمهور محترم به منظور ارایه به کمیسیون های ذی ربط مجلس شورای اسلامی ارسال می گردد.

۳- گزارش سالانه بدهی و مطالبات دولت چگونه تهیه و تنظیم می شود؟

در اجرای حکم بند (پ) ماده (۱) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور و آیین نامه اجرایی آن، دولت مکلف است گزارش سالانه بدهی ها و مطالبات دولت را پس از تایید سازمان حسابرسی به همراه لایحه بودجه سال بعد کل کشور به مجلس شورای اسلامی ارسال نماید. همچنین براساس دستورالعمل مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه کشور، موضوع بند (ع) و بند (س) تبصره (۵) قانون بودجه سال های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ کل کشور؛ نحوه اجرای حسابرسی حکم بند (پ) ماده (۱) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور در سال ۱۳۹۹ در چارچوب دستورالعمل مذکور تعیین شده است و بر اساس دستورالعمل مذکور مرجع تایید اقلام بدهی ها و مطالبات دستگاه های اجرایی از محل منابع عمومی، ذی حساب و بالاترین مقام اجرایی دستگاه اجرایی تعیین شده است. همچنین این مرکز اطلاعات مربوط به اقلام بدهی ها و مطالبات دولت جمهوری اسلامی ایران که متعلق به دستگاه اجرایی خاصی نیست (از جمله بدهی به بانک های دولتی و خصوصی، صندوق های بازنشستگی، شرکت های هواپیمایی و بدهی به دارندگان اوراق مشارکت، اوراق اجاره، اوراق مرابحه، اسناد خزانه اسلامی و ...) را براساس اطلاعات صورت های مالی حسابرسی شده و گزارش های مربوط ثبت و در جمع بندی گزارش های فصلی و سالانه خود لحاظ می نماید که عمده مبالغ بدهی و طلب مجموعه دولت را نیز همین ارقام تشکیل می دهد. ضمناً بر اساس دستورالعمل اجرایی حکم بندهای یادشده مرجع رسیدگی و تایید بدهی و طلب به / از بانک مرکزی جمهوری اسلامی هیات نظار آن بانک بوده و در مورد سایر

اشخاص سازمان حسابرسی می‌باشد. لازم به ذکر است ارقام موجود در گزارش بدهی‌ها و مطالبات سالانه دولت حاصل جمع و تلفیق اطلاعات دستگاه‌های اجرایی دولتی شامل وزارتخانه‌ها، موسسات دولتی، دستگاه‌های اجرایی محلی (استانی) و منابع عمومی (طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی است که از طریق سامانه مربوط دریافت و پس از تایید مراجع ذیربط، پالایش، نهایی و به همراه لایحه بودجه سال بعد کل کشور به مجلس شورای اسلامی ارسال می‌گردد.

۴- اسناد تسویه خزانه را تعریف کنید؟

اسناد تعهدی خاصی که در اجرای بند (و) تبصره (۵) قوانین بودجه سنواتی صادر و شامل اسناد تسویه خزانه نوع اول و اسناد تسویه خزانه نوع دوم است. برون داد زیرسامانه تسویه و تهاثر اسناد تسویه مذکور می‌باشد.

۵- آیا اسناد تسویه در قوانین بودجه سنواتی پیش بینی می‌شود؟

مطابق بند (الف) ماده (۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور دولت موظف است بدهی‌های قطعی خود به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی را که در چارچوب مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۲ ایجاد شده، با مطالبات قطعی دولت (وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی) از اشخاص مزبور تسویه کند بدین منظور وزارت متبوع (مرکز مدیریت بدهی‌ها و دارایی‌های مالی عمومی) اسناد تعهدی خاصی را با عنوان «اسناد تسویه خزانه» صادر می‌کند و در اختیار اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی و تعاونی طلبکار و متقابلاً بدهکار قرار می‌دهد. این اسناد صرفاً به منظور تسویه بدهی اشخاص یاد شده به دولت مورد استفاده قرار می‌گیرد. جمع مبلغ اسناد تسویه خزانه که به موجب این ماده صادر می‌شود و در اختیار طلبکاران قرار می‌گیرد، به صورت جمعی - خرجی در بودجه‌های سنواتی درج می‌شود. ضمناً موضوع استفاده از اسناد یاد شده هر ساله در بند (و) تبصره (۵) قوانین بودجه سنواتی با ذکر رعایت سقف‌های مشخص تشریح می‌گردد. هر ساله زیرسامانه تسویه و تهاثر تا زمان تکمیل سقف قانونی مذکور یا اتمام سال مالی - هر کدام زودتر تحقق یابد - در دسترس دستگاه‌های بدهکار / طلبکار / بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی و سازمان برنامه و بودجه کشور قرار می‌گیرد.

۶- فرآیند صدور اسناد تسویه خزانه به چه صورت هست؟

ابتدا اشخاص متقاضی با در دست داشتن یکی از فرم‌های تکمیل شده شماره (۱) - برای درخواست صدور سند تسویه نوع اول - یا شماره (۲) - برای درخواست صدور سند تسویه نوع دوم - که در پورتال مرکز مدیریت بدهی‌ها و دارایی‌های مالی عمومی بارگذاری شده و در دسترس عموم قرار گرفته است به دستگاه بدهکار - برای ورود اطلاعات فرم مذکور در زیرسامانه تسویه و تهاثر توسط ذیحساب / مدیر مالی آن دستگاه - مراجعه کرده و پس از ورود اطلاعات و تایید آن توسط ذیحساب / مدیر مالی و بارگذاری اسکن فرم‌های مورد نیاز (از جمله فرم تکمیل شده توسط سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان و فرم دستگاه ابلاغ دهنده (حسب مورد)) از سوی ایشان، درخواست به کارتابل رئیس / مقام مجاز دستگاه بدهکار ارسال شده و پس از تایید ایشان کار به کارتابل ذیحساب / مدیر مالی دستگاه طلبکار / بانک /

موسسه اعتباری غیربانکی و سپس رئیس دستگاه اجرایی / بانک / موسسه اعتباری غیربانکی رفته و بعد از این مرحله نیز برای صدور تخصیص به کارتابل کارشناس سازمان برنامه و بودجه می‌رود. پس از صدور تخصیص از سوی سازمان برنامه و بودجه کشور درخواست یاد شده به همراه ضمایم مربوط به مرکز مدیریت بدهی ها و دارایی های مالی عمومی ارسال و در صورت تطبیق با قوانین و مقررات، آیین نامه ها و بخشنامه های موجود، سند تسویه خزانه صادر و از طریق همین سامانه در اختیار دستگاه های بدهکار / طلبکار / بانک / موسسات اعتباری غیربانکی / بانک مرکزی ج.ا. و سازمان برنامه و بودجه کشور قرار می گیرد.

۷- چه کسانی میتوانند اوراق بدهی منتشر کنند؟

دستگاههای دولتی یا غیردولتی که طبق قانون اجازه انتشار این اوراق را دارند.

دارندگان اوراق بدهی (مشارکت، صکوک و...) به چه میزان سود میکنند؟

دو نوع عایدی نصیب سرمایهگذاران اوراق بدهی میشود:

۱. کوپن (سود) پرداختی توسط ناشر که به صورت دوره‌ای (ماهانه، سه ماهه، شش ماهه یا سالانه) به سرمایه گذار پرداخت میشود.

۲. مابه التفاوت قیمت خرید و فروش اوراق بدهی در صورتی که سرمایه گذار با قیمت پایینتر از قیمت اسمی اقدام به خرید اوراق نموده باشد یا به قیمت بالاتر از قیمت اسمی اوراق خود را به فروش برساند
نکته ۱: اوراق معمولاً به قیمت اسمی ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال منتشر و بازخرید میشوند.

نکته ۲: برخی اوراق فاقد کوپن هستند و سود آنها همان مابه التفاوت مبلغ پرداختی در حین خرید و مبلغ دریافتی حین تسویه میباشد مثال: اوراق اسناد خزانه اسلامی

۸- منظور از نرخ بهره کوپن اوراق چیست؟

نرخ بهره اوراق بدهی که در اصطلاح به آن نرخ اسمی اوراق نیز گفته میشود، مبلغی است که بر روی برگه اوراق درج شده و بصورت دوره‌ای توسط ناشر اوراق به دارندگان آن پرداخت میشود. نرخ مذکور به صورت درصدی از ارزش اسمی ورقه و بر مبنای سال بیان میشود. ارزش اسمی هر ورقه در بازار ۱۰۰ هزار تومان میباشد. لازم به ذکر است برخی از اوراق بدهی، کوپن پرداخت نمیکنند. مانند اسناد خزانه اسلامی که پرداخت دوره‌ای نداشته و به کسر در بازار عرضه میشوند. در این حالت بازده سرمایه گذار ناشی از تفاوت قیمت بازار و قیمت اسمی در سررسید خواهد بود.

۹- منظور از سررسید اوراق چیست؟

واژه سررسید اصطلاحاً به پایان یافتن یک دوره مشخص یا دوره تعیین شده اشاره میکند. اوراق بدهی معمولاً یک سررسید مشخص دارند که در آن ارزش اسمی اوراق باید باز پرداخت شود. به دلیل اینکه این تاریخ ثابت است، عمر باقی مانده اوراق در طول زمان کاهش مییابد.

۱۰- زمانبندی پرداخت سود اوراق چگونه است؟

ناشر اوراق، درآمد/ سود اوراق را روز ماقبل مواعد پرداخت سود/ درآمد و اصل مبلغ اوراق را نیز روز ماقبل سررسید نهایی، به حساب شرکت سپرد هگذاری مرکزی واریز خواهد نمود. شرکت سپرد هگذاری مرکزی، سود را در تاریخ های سررسید سود به حساب متمرکز که خریداران در هنگام خرید برای واریز سود معرفی کرد هاند، واریز خواهد نمود و در تاریخ سررسید نهایی، مبلغ اصل اوراق به حساب دارندگان واریز خواهد شد.

۱۱- اسناد خزانه اسلامی چیست؟

اسناد خزانه اسلامی، اوراق بهادار با نامی است که دولت به منظور تصفیه بدهی های خود بابت طرح های تملک دارایی های سرمایه ای با قیمت اسمی و سررسید معین به طلبکاران غیر دولتی واگذار می کند. اسناد خزانه مرسوم در دنیا توسط دولت به رقمی کمتر از قیمت اسمی به خریداران فروخته شده و از منابع مالی حاصل از فروش، بدهی های دولت پرداخت می شود اما به دلیل اشکالات فقهی وارد بر این روش، دولت جمهوری اسلامی ایران، این اوراق را صادر و به شکل مستقیم به طلبکاران غیر دولتی واگذار می کند. دارنده اوراق در صورت نیاز به وجه نقد، این اوراق را در بازار ابزارهای نوین مالی فرابورس ایران به فروش می رساند.

۱۲- تفاوت اسناد خزانه اسلامی با سایر اوراق بهادار چیست؟

تفاوت عمده این اسناد با سایر اوراق بهادار، در سررسید آن و پرداخت سود است. این اوراق عموماً سررسیدی کمتر از یک سال داشته و اغلب سررسیدشان به صورت ۴، ۱۳، ۲۶ و ۵۲ هفته ای است. اسناد خزانه اسلامی بدون سود بوده و هیچ گونه پرداخت میان دوره ای تحت عنوان سود نخواهند داشت و سرمایه گذاران از مابه التفاوت قیمت خرید اوراق و ارزش اسمی دریافتی آن در سررسید، منتفع خواهند شد. دارندگان اوراق، مبلغ اسمی را در سررسید از دولت دریافت می کنند.

۱۳- چرا اسناد خزانه اسلامی را اسناد بدون ریسک می دانند؟

بزرگترین دغدغه فعالان بازار سرمایه درخصوص اسناد خزانه اسلامی، عدم ایفای تعهدات دولت در زمان سررسید است. برای رفع این نگرانی، دولت به این بدهی اولویتی هم ردیف حقوق و مزایای کارکنان خود داده و به عنوان بدهی ممتاز دولت در نظر گرفته می شود. خزانه داری کل کشور نیز موظف است پرداخت مبلغ اسمی اسناد خزانه اسلامی را در سررسید اوراق تعهد کند. این تعهدنامه به امضای وزیر امور اقتصادی و دارایی رسیده است از این رو اسناد خزانه اسلامی ریسک نکول نخواهند داشت.